

7. Muxammediyev K.B. Talabalarni atrof-muhitga ehtiyotkor munosabatda bo'lishga tayyorlash nazariyasi va amaliyoti. –Toshkent: "Fan va texnologiya" 2014, 172-b.

8. Norbo'tayev X.B. Maktab o'quvchilarida ekologik tafakkurni fanlararo shakllantirish uslubi (biologiya va fizika fanlari misolida). Ped.fan.nomz...diss.. avtoref. –Buxoro, 2011, 25-b.

9. Suyarov K. [va boshq.] darslik. -Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2021, 120-b.

РЕЗЮМЕ

Maqolada ekologik ta'lim-tarbiya jarayonida o'quvchilarga fanlararo ekologik tarbiya berish mazmuni, ekologik tarbiya berish shakllari, fanlararo ekologik tarbiya berishni ta'minlovchi o'quv materiallaridan samarali foydalanish yo'llari ilmiy-nazariy jihatdan yoritilgan. Shu bilan birga, fanlararo integratsiya o'quvchilarda ekologik xavfsizlik madaniyatini shakllantirish muammolarining o'ziga xos xususiyatlari, zamonaviy ilmiy-texnik taraqqiyotning imkoniyat va muammolari, tabiatdan oqilona foydalanish yo'llari, sog'lom turmush tarziga amal qilish tamoyillari hamda ekologik savodxonlik asoslarini tushunish va kundalik hayotda foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan.

РЕЗЮМЕ

В статье научно и теоретически описано содержание междисциплинарного экологического образования школьников в процессе экологического образования, формы экологического образования, способы эффективного использования учебных материалов, обеспечивающих междисциплинарное экологическое образование. В то же время междисциплинарная интеграция помогает студентам понять специфику проблем формирования культуры экологической безопасности, возможности и проблемы современного научно-технического прогресса, способы рационального использования природы, принципы здорового образа жизни и основы экологической безопасности.

SUMMARY

The article scientifically and theoretically describes the content of interdisciplinary environmental education of schoolchildren in the process of environmental education, forms of environmental education, methods of effective use of educational materials that provide interdisciplinary environmental education. At the same time, interdisciplinary integration helps students understand specification of the problems of forming a culture of environmental safety, the possibilities and problems of modern scientific and technological progress, ways of rational use of nature, the principles of a healthy lifestyle and the foundations of environmental safety.

ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИДА ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯЛарДАН Фойдаланишнинг Устувор Омиллари

Ф.М.Одашева – ўқитувчи

Андижон давлат университети

Таянч сўзлар: технология, педагогик технология, инновация, таълим инновациялари.

Ключевые слова: технология, педагогическая технология, инновации, образовательные инновации.

Key words: Technology, pedagogical technology, innovation, educational innovations.

Илм-фан, техника, ишлаб чиқариш ва технологиянинг жадал ривожланиши жамият ҳаётининг барча соҳаларида тараққиётнинг янги истикболларини очиб берди. Инсониятнинг давлат ва жамият қурилишига доир асрий тажрибалари ижтимоий муносабатларни янгича ёндашувлар асосида тартибга солиш борасидаги илғор ёндашувларнинг қарор топтирилишига олиб келди. Ижтимоий ҳаёт тубдан ўзгарган бир шароитда таълимнинг янги технологиялари ва усуллари қўллаш асосида бу тизимни жадал ривожлантириш талаб этилади. Республикада амалга оширилаётган ўзгаришларнинг асосий мақсади ва ҳаракатлантирувчи кучи – инсон, унинг баркамол ривожланиши ҳисобланади. Бизнинг асосий мақсадимиз таълим жараёнида шахснинг ҳаётий қизиқишларини қондиришга, умумий маданиятини шакллантиришга, унинг жамият ҳаётида мослашуви, таълим ва касбий дастурларни онгли равишда танлай олиши ҳамда ўзлаштири олишга қаратилган.

Айни вақтда Республика ижтимоий ҳаётига шиддатли тезликда ахборотлар оқими кириб келмоқда ва кенг қўламни камраб олмақда. Ахборотларни тезкор суръатда қабул қилиб олиш, уларни таҳлил этиш, қайта ишлаш, назарий жиҳатдан умумлаштириш, хулосалаш ҳамда билим олувчига етказиб беришни йўлга қўйиш таълим тизими олдида турган долзарб муаммолардан бири ҳисобланади. Таълим-тарбия жараёнида педагогик технологияни татбиқ этиш қайд этилган долзарб муаммоларни ижобий ҳал этишга хизмат қилади.

Педагогик технология – педагогиканинг шундай билимлар соҳаси, бу орқали таълим ва тарбия тизимида туб бурилишлар юз беради, ўқитувчи фаолияти янгиланди, ёшларда креатив фикрлаш кўникмалари, билимга чанқоқлик, ўз-ўзига ишонч, янгича дунёқараш шаклланади.

Маълумки, ҳар қандай педагогик технология таълимни ривожлантирувчи янги тамойилларга асосланган бўлиб, шахсни ҳар томонлама шакллантиришга йўналтирилмоғи керак. Илғор педагогик технология марказида таълим жараёнининг раҳбари ҳамда шу жараённинг субъекти ва объекти

бўлган ўқитувчи ва таълим олувчи туради.

Шундай экан, бу икки шахснинг ҳамкорлиги, ўзаро мулоқоти, бир-бирига кўрсатадиган таъсири энг замонавий ва миллий талаблар асосида бўлиши лозим. Бунинг учун таълим жараёни, ўқитувчи, таълим-тарбия жараёни олдида қўйилган талаблар, таълимни ташкил этиш ва бошқариш тамойиллари ҳамда йўллари таълим олувчини ақлий ва жисмоний жиҳатдан ривожлантириш усуллари, у билан ҳамкорлик қилиш, уни ўқиш ва ўрганишга йўналтириш, таълим олувчи шахсий фаолиятини тўғри ташкил этиш, улар билан мулоқотга киришиш, муаммо ва келишмовчиликларни бартараф этиш, аудиторияда ижодий, ишчанлик муҳитини вужудга келтириш, таълим олувчи фаолиятини аниқ ва тўғри баҳолаш методлари билан қуролланган бўлиши лозим [1:38].

Ўқув ва тарбия жараёнида педагогик технологиялардан фойдаланишдан олдин, аввал, уни ишлаб чиқишдаги қуйидаги омилларга эътибор қаратиш лозим:

- Таълим мақсадларининг устуворлиги. Ўқув жараёнида бир нечта мақсадлар амалга оширилади, аммо таълим тизимининг ривожланишининг турли босқичларида у ёки бу мақсадга устунлик берилади, бу эса янги таълим технологияларининг пайдо бўлишини ёки мавжудларни модернизация қилишни белгилайди.

- Таълим мазмунининг технологияни танлашга таъсири. Технологияни танлашда фан мазмунини муҳим аҳамиятга эга. Ўқув жараёнида касбий фаолиятни моделлаштиришга асосланган барча ўқитиш технологиялари фақат махсус ўқув фанлари учун ҳосил. Фаолиятни ўрганиш технологиялари асосан кўникмаларни шакллантириш билан боғлиқ фанларда (чет тили, чизмачилик, гуманитар фанлар ва бошқалар) қўлланилади. Ўқитиш технологияларини бир фандан бошқасига ўтказиш ҳар доим ҳам самарали ва мақсадга мувофиқ эмас.

- Ўқув жараёни жиҳозларининг технологияни танлашга таъсири. Ўқув ва моддий базанинг ривожланиш даражаси технологияни танлаш ёки ривожлантиришга таъсир қилади. Таълим жараёнида

касбий фаолиятни моделлаштириш, тегишли ишлаб чиқариш ҳолатини симуляция қилиш мумкин бўлгандагина амалга ошади. Дастурлаштирилган таълим фақат тегишли аппарат ва дастурий таъминот билан мумкин. Таълим жараёнида ахборот технологияларидан фойдаланиш фақат тегишли маълумотлар базаси мавжуд бўлганда ёки умумий ахборот тизимига минтақа ёки мамлакатни киритган тақдирдагина мумкин бўлади.

- Ўқитиш технологиясини ишлаб чиқишда ўқувчилар таркибини ҳисобга олиш. Технологияни танлашни белгилайдиган хусусиятлар қаторида ўқувчилар таркибининг хусусиятлари: уларнинг ёши (мазмунини ўзлаштиришда мустақиллик даражаси ва бошқа хусусиятлар); уларнинг жисмоний ҳолати - соғлом одамлар ёки ногиронлар, соғлиғи заиф одамлар (жисмоний имкониятларни ҳисобга олган ҳолда маълум воситаларни жалб қилиш); тайёргарлик ва ривожланиш даражаси (ўқитишнинг биринчи босқичларида ўрта махсус ва олий ўқув юртларида ўқитишнинг турли технологиялари, икtidорли талабалар билан ишлашнинг аниқ ташкил этилиши); талабалар сони (индивидуал ўқитиш технологиясидаги фарқ, ўқув гуруҳидаги кичик ўқув гуруҳларида ўқитиш; стриминг тренинги, оммавий машғулотлар, масофадан ўқитиш). Шахсий методлар, техникалар ёки ўқув қўлланмаларини ишлаб чиқаришни ҳар хил технологияларда ҳам қўллаш мумкин, улар шакллар, усуллар ва ўқув қўлланмалари ёрдамида маълум мақсадга эришишга қаратилган янги технология яратиш учун асос бўлади [2:28].

Педагогик технологияларнинг ўқитишнинг интерфаол усулларида асосий фарқи шундаки, ўқитувчи мулоқотнинг монолог шаклидан воз кечади ва мулоқотга ўтади, бу эса ўқувчилар учун мустақил билим йўлини очади. Компютерли ўқитиш дастури нуқтаи назаридан, интерактивлик - бу ахборот - коммуникация тизимининг фойдаланувчининг (талабанинг) ҳаракатларига фаол ва хилма -хил жавоб бериш қобилияти. Таълим тизими нуқтаи назаридан, интерактивлик - бу кимлар биландир мулоқот тарзида бўлиш [3:16]. Ўқитишнинг интерфаол усуллари ҳақиқий фаол ўқитиш усулларида фарқ қилади, чунки улар ўқувчиларнинг нафақат ўқитувчи билан, балки бир-бири билан, шунингдек, компютер дастурларини ўқитиш билан кенгрок ўзаро таъсирини ўз ичига олади.

Адабиётлар

1. Tojiyev M., Tolipov O'., va boshqalar. Pedagogik texnologiya (1-qism). – T.: “Ishonch”, 2008. 38-b.
2. Азизхўджаева Н.Н. Педагогик технология ва педагогик маҳорат. – T.: “Фан”, 2006. 28-b.
3. Фарберман Б. Илғор педагогик технологиялар. -T.: 2007. 16-b.
4. Толипов Ў., Усмонбекова М. Педагогик технологияларнинг татбикий асослари. –T.: “Фан”, 2006. 79-б.
5. <https://review.uz/oz/post/2020-god-stanet-povorotniym-v-molodejnoj-politike-shavkat-mirziyoev>. 1-b.

Мақолада таълим жараёнини педагогик технологиялар асосида ташкил этишнинг педагогик шарт-шароитлари, бу борада ўқитувчига қўйиладиган устувор талаблар, технологик ёндашувга асосланган таълим-тарбия жараёнидан кўзланган вазифалар ва таълим олувчи томонидан эгалланиши мумкин бўлган сифатлар хусусида фикр юритилади.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются педагогические условия организации учебного процесса на основе педагогических технологий, приоритеты учителя, задачи учебного процесса на основе технологического подхода и качества, которые могут быть приобретены студентом.

SUMMARY

The article discusses the pedagogical conditions for the organization of the educational process on the basis of pedagogical technologies, the priorities of the teacher, the tasks of the educational process based on the technological approach and the qualities that can be acquired by the student.